

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Delničniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikom trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če so natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Kako so nemški liberalci železnice stavili?

Stavili so večjidel nemški in judovski liberalci nekatere železnice tako: Prvič se je pogovorilo nekaj takih mož ter so kot železniški utemeljitelji po svojem liberalnem poslanci zaprosili dovoljenja. To precej dobijo tako: vi podjetniki imate dovoljenje in pravico postaviti toto in toto železnico, kapital morate sami spraviti, a obresti dobite iz državne blagajnice in tudi podpore se vam garantira, t. j. zagotavlja, država je porok ali stoji dobro, da bode od milje toliko in toliko dohodkov na leto, kar tedaj zmanjka, to vam doplača država, t. j. davke plačileci. Sedaj napravijo utemeljitelji zadrugo ali družbo na akcije ali delnice, n. pr. nekje na Moravskem so izdali 50.000 akcij, vsako po 200 fl. Kdor jo hoče imeti, vplača 150 fl., a obresti dobiva od 200 fl. Delnice se res spečajo in utemeljitelji imajo v kratkem $50.000 \times 150 = 7.500.000$ fl. kapitala.

Človek bi mislil, da bodo s tem kapitalom šli železnico stavit. No, nekaj malega so res utemeljitelji dali rovati, inženirje in delavce najeli, barake stavili itd. Ljudje so mislili, da se je delo trdno začelo. Tudi so se pogodili z gruntnimi posestniki in z inženirji tako, da železnica ne sme več stati, kakor 4.000.000 fl. Ostalih goldinarjev 3.500.000 fl. so pa kot utemeljitelske potroške in dobiček pospravili v svoje žepe. Ali to jim ni dosta!

Podmitajo novinarje, zlasti dunajske. Ti začnejo nameravano železnico neznano hvaliti in s številkami dokazivati, kako važna, imenitna in koristnosna da bode. Kaj se zgodi? Ljudje abotni začnejo se za delnice trgati, z njimi na borzi igrati in kmalu velja vsaka delnica 210 fl. Naenkrat pa potegne drug veter. Zasepečejo borzi v ušesa, da vse vkup ni nič res. Ob enem se zgodi še kakšna nesreča; delnice zgubijo svojo vrednost in padnejo do 100 fl.

Delničarji so razburjeni, zgubili so najmanj vsak 50 fl. Kateri so pa dali za delnico 210 fl. ti so zapravili 110 fl. To porabijo utemeljitelji pa začenjajo delnice nakupovati ter jih spravijo 25000 v svojo oblast in za nje dajo 2.500.000 fl. Te denarje vzamejo od glavnice, ki je po odbitih stroških ostala tako, da ima zadruga $2\frac{1}{2}$ milj. v akcijah, v gotovini pa samo 1.500.000 fl. Ali sedaj hoče vsak nevarnih delnic znebiti se in cena jim padne do 25. fl. Sedaj nakupijo utemeljitelji še ostalih 25000 delnic in dajo za nje 625.000 fl. tako da je gotovine 875.000 fl. Od teh zaračunijo 500.000 fl. za stroške pri stavljenji železnice, ostalih 375.000 fl. pa za svoj trud. Vsa gotovina $7\frac{1}{2}$ milijona goldinarjev je preminola. Ostalo je samo delnic 50.000 vrednih 1.250.000 fl. Ker je to za stavljenje železnice premalo, pokličejo delničarje in jih vprašajo ali hočejo se vsem pravicam odpovedati ali vsak 50 fl. doplačati? Delničarji se odpovejo in sedaj zbrisejo utemeljitelji vse stare delnice, izdajo nekaj novih, poprosijo državne podpore za železnico in jo skušajo dogotoviti in vzdrževati s pomočjo državne podpore.

Kakor pri v primer navedene železnice na Moravskem, delali so tudi drugod več ali manj pogubno za delničarje in državno blagajnico. Vsled tega smo davkeplačileci do sedaj morali železnicam v podporo plačati celih 245.812.000 fl. Strahovita svota!

Strokovnjaki pravijo, da bi vse takšne železnice se bile lahko in bolje postavile za 200 milijonov goldinarjev, tudi bi železnice bile last države in grdobno barantanje in goljufanje z akcijami izostalo, kder so ljudje gotovo zgubili več kakor 1000 milijonov goldinarjev. Tako so nemški liberalci in njihovi pristaši stavili železnice.

Vrhu tega so utemeljitelji in upravni svetovalci takšnih železnic jako mastno plačevali višje svoje uradnike, ravnatelje itd. nižjim pa ničesar boljšega niso privoščili. Neizmerno škodovali sploh so pa tudi občinstvu, ki železnice rabi; kajti vse tarife so pozvišali in napeli, da

so previsoke voznine hudo motile in zavirale kupčijo in ves promet.

Tako je bilo, ko je grof Taaffe prevzel ministriovanje in naša narodna-konservativna večina prodrila v državni zbor. Novi minister z našimi poslanci vred prizadeva si sedaj nedostojno, državi in občinstvu pogubno gospodarstvo pri železnicah odpraviti. Pred vsem skušajo železnice za državo nakupiti, podpore iz državne blagajnice odpraviti, tarife na njih znižati, tako promet pomnožiti in dohodkov za državo pridobiti v stavljenju novih železnic, to pa v državnem oskrbovanju. Da povsod pravo zadene, pozval je minister trgovinstva strokovnjakov iz vseh dežel na Dunaj, da mu nasvetujejo, česar je treba. V prvi seji so uže nasvetovali tarife za ljudi in blago na železnicah znižati. To je res hvale vreden začetek delovanju novega železniškega sveta! Nemški liberalci in njihovi Judi pa ne dobijo nikdar več stare priložnosti mastiti se na stroške delničarjev, davkeplačilcev in škodo občinstva rabečega železnice.

Ni vse zlato, kar se blišči v sedanjih dneh.

Veliko hvalisajo ljudje sedanjo zvečinoma uže liberalno dobo. Pravijo, da se tako dobro ljudstvu še nikedar godilo ni. Izomikano je vse, kakor še nikoli poprej, in lahko bi uže bilo, kakor v paradizi, ako bi le freimaurerji in liberalci prosto roko povsod imeli. V marsičem je res opazovati veliko napredovanja. Človek bi se ga rad veselil iz celega srca. Toda ovo veselje nam temni in greni marsikaj nepovoljnega, česar poprej ni bilo, vsaj v tolikej meri ne.

Nedavno je vlada priobčila statističnih podatkov, iz katerih poizvemo prestrašeni, da je samo v zapadnej Avstriji, t. j. v naših razvenogerskih deželah: 20.000 slepcev, 29.000 gluhonemih, 13.000 znorelih in 32.000 trapastih ljudi ali bebecv. Torej živi med nami skoraj 100.000 ljudi, ki ali niso pri popolnej pameti ali ki so bolni na svojih čutilih. Poročilo dostavlja: navedene številke nam kažejo, da tudi v Avstriji kakor v drugih deželah število tistih ljudi, ki niso pri dobri pameti, narašča čem bolje napreduje duševna omika in gospodarstvena kultura.

To je res žalostno, čem več omike, tem več norcev! Človek bi tega ne veroval, pa številke mu kažejo, da je vendar res: število znorelih ljudi narašča pri nas sedanje dni. Zato stavijo nove norišnice in povekšujejo stare.

Razlagajo si pa žalostno prikazen tako: sedanja omika ali kultura podaja človeške požljivosti čedalje več dobrega in veselega za uživati, poslušati, gledati. To pa draži čutila, vznemirja živce. Mnogi živijo zelo drugače, kakor bi naravno bilo; sploh je svet popolnem

na robe postavljen. Uže od otrok se preveč tirja. Zato otrpne prerano njihova živahnost duha in srca. Treba je izrednih sredstev, da se zopet vzbudijo, vzdramijo.

Iz tega izvira, da posebno po mestih vedno kaj novega imeti hočejo, to pa takšnega, ki je nenavadno, dražljivo, vznemirjajoče, kar jih še zanima pa tudi zamoti. Naposled je posameznim draženja preveč, pamet se jim zmede in norišnica dobi enega norca več!

Druga slaba prikazen so prepogosti samomori. Kužnej boleznj podobno širi se nagon k samoumorstvu vedno dalje, celo uže med otroke in kmetske ljudi. To je tem nevarneje, ker je mnogo takih, ki samoumor zagovarjajo, vsako odgovornost pred Bogom tajijo, samomorilce slovesno pokopavajo in sveto Cerkev zaničujejo, katera kaj takšnega prepoveduje. Dve tretjini samomorilcev ni pri zdravej pameti, ta tretjina vseh se ubije pri polnej zavesti svojega zločinstva.

Da slovesno pokopavanje število samomorilcev množi, to priznavajo celo učenjaki in krivoverci.

Lutrovsk profesor na Dorpatskem vseučilišči pravi: pomnoženemu številu samoumorov je kriva: vedno večja požrešnost, nečistost, pijančevanje, nesrečni zakoni, slaba izreja otrok, polovičarska omika krive misli o časti in poštenosti in pa — častno pokopavanje samomorilcev. Vendar je še nekaj drugih uzrokov, namreč: ubožstvo in pa neverstvo.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Lesni volk.

Dobro in vsakako ceno sredstvo zoper lesnega volka, hišno gobo, ki se pogosto in vsakokrat z dobrim vspehom upotrebljava zlasti v mlečnih kletih, se na tale način napravlja: V precej veliki leseni ali kamnoglinašči posodi se surova solna kislina s troho saliterjeve kisline in petroleja pomeša.

Ti zmesi se pridene drobljanec cinka, kakoršni kleparjem izpod škarij odpada, in se tako dolgo v nji pusti, da se popolnoma raztopi. To delo se mora pod prostim nebom opraviti in treba se je tudi varovati, da se soparji, kateri se iz opisane zmesi vzdigujejo, ne vdihaajo, ker so silno neprijetni in nezdрави. Na 5 kilogramov solne kisline se računata 2 kilograma cinka.

Da se cink toliko lažje raztopi, se vsa zmes s štirikratno množino vode zredči. Tako se vse to še nekaj časa pusti stati in potem se s to tekočino les in zidovje pomaže, kar se more še jedenkrat ponoviti. V treh tednih se stene pomažejo in prevlečejo z namažo iz vode-